

DOI 10.36074/logos-13.03.2026.060

ДОСЛІДЖЕННЯ СОМАТИЧНОГО СТАНУ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ПАЦІЄНТІВ ВЕЛИКОГО МІСТА

Якіменко Євгеній Сергійович¹**Науковий керівник: Діасамідзе Елгуджа Джемалович²**

1. аспірант кафедри ортодонції, ортопедичної та хірургічної стоматології
Харківський національний медичний університет, УКРАЇНА

2. канд. мед. наук, доцент,
завідувач кафедри ортодонції, ортопедичної та хірургічної стоматології
Харківський національний медичний університет, УКРАЇНА

ORCID ID: 0009-0006-6354-2730

Постановка проблеми. Зі зростанням частки літніх людей у суспільстві перед системою охорони здоров'я всього світу постають нові виклики, пов'язані з особливостями цього процесу. Важливими складовими у розробці програм підтримки здоров'я, в тому числі і для населення похилого віку, служать виявлення, комплексне вивчення і оцінка впливу факторів, що впливають на його стан.

Аналіз досліджень та публікацій. Демографічна особливість сьогодення, що охоплює практично весь світ, – збільшення частки людей старших вікових груп (старше 60 років). Населення світу у віці 60 років і старше у 2000 році налічувало 600 мільйонів чоловік, що майже втричі перевищувало чисельність цієї вікової групи в 1950 році (205 млн чоловік). Цей об'єктивний процес є однією з найважливіших проблем XXI століття. За даними ООН очікується, що населення літніх людей у світі збільшиться з 0,7 млрд у 2019 році до 1,5 млрд у 2050 році [1].

Станом на початок 2022 року в Україні частка населення у віковій категорії 65 років і старше досягала 17,1%. Водночас спостерігалася виражена гендерна відмінність у рівні демографічного старіння: серед жінок цей показник становив 21,2%, тоді як серед чоловіків він не перевищував 12,4% [2].

З віком пацієнтів спостерігається пропорційне зростання потреби в ортопедичному стоматологічному лікуванні шляхом виготовлення зубних протезів, причому понад третину з них становлять знімні конструкції. Аналіз

섹션 24.

MEDICAL SCIENCES AND PUBLIC HEALTH

наукових джерел підтверджує, що знімні протези – як часткові, так і повні – залишаються оптимальним варіантом ортопедичної реабілітації [3, 4].

Розвиток і вдосконалення ортопедичної стоматологічної допомоги є характерною рисою сучасної стоматології. Лікування пацієнтів похилого віку становить особливу складність у зв'язку зі зниженням адаптаційних можливостей організму, прискореною деструкцією тканин пародонта, віковими психологічними особливостями та наявністю супутніх соматичних захворювань. Поєднання вікових і патологічних змін, а також множинність загальносоматичної патології зумовлюють зниження фізичних, соціальних та адаптаційних резервів організму.

Незважаючи на багаторічні зусилля щодо оптимізації ортопедичного стоматологічного лікування, однією з ключових проблем залишається адаптація до знімних ортопедичних конструкцій. Як сторонні тіла, вони можуть спричиняти подразнення тканин протезного ложа внаслідок нефізіологічного тиску, вивільнення залишкового мономера базисної пластмаси та порушення мікробіологічного балансу порожнини рота [5].

Слизова оболонка ротової порожнини є чутливим рецепторним полем, що відображає функціональний стан організму та реагує на загальносоматичну патологію [6]. Оскільки ефективність адаптації до протезів залежить від стану слизової оболонки, ясен і кісткової тканини, у пацієнтів із супутніми захворюваннями можливі ускладнення, що зумовлює необхідність урахування соматичної патології під час ортопедичного лікування та розробки ефективних методів впливу на тканини протезного ложа, що визначає актуальність нашого дослідження.

Мета роботи: провести ретроспективний аналіз стоматологічного стану стоматологічних пацієнтів м. Харкова для визначення основних закономірностей у структурі патологій та факторів ризику на підставі дослідження архівних амбулаторних карт пацієнтів віком 60-75 років.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення мети проведено ретроспективний аналіз 5000 медичних карт стоматологічних хворих (форма 043/о, наказ МОЗ України № 110 від 14.02.2012) за 2022–2025 роки з архіву стоматологічних поліклінік м. Харкова. Карти містили дані щодо діагностики, лікування, реабілітації та результатів рентгенологічних обстежень, що дозволило комплексно оцінити клінічні випадки.

Вибірку сформовано з урахуванням віку, статі, потреби в ортопедичному лікуванні та наявності супутніх захворювань. Статистичну обробку здійснювали методами варіаційної статистики з використанням критерію Стюдента (Statistica 7.0); різницю вважали значущою при $p \leq 0,05$.

Результати досліджень та їх обговорення. За результатами аналізу 5000 медичних карт пацієнтів віком 60–75 років, які звернулися до стоматологічних

поліклінік м. Харкова, встановлено, що жінки становили 60,7% (3035 осіб), чоловіки — 39,3% (1965 осіб).

Особливу увагу приділено вивченню даних про перенесені та супутні захворювання (рядок 7 форми 043/о), включно з інформацією про диспансерний облік. Узагальнення відомостей щодо загальносоматичного стану та їх статистична обробка дозволили здійснити розподіл пацієнтів залежно від наявності супутньої соматичної патології.

Для вікової групи 60-75 років розподіл виявив наступне:

- хвороби органів кровообігу – 194,8 на 1000 осіб;
- хвороби нервової системи та органів чуття – 108 на 1000 осіб;
- хвороби органів дихання – 150,7 на 1000 осіб;
- хвороби органів травлення – 120,8 на 1000 осіб;
- хвороби органів руху – 53,8 на 1000 осіб;
- хвороби сечостатевої системи – 158,7 на 1000 осіб;
- поєднана загальносоматична патологія – 213,2 на 1000 осіб.

У процесі ретроспективного аналізу медичних карт (форма 043/о) окремо досліджено розділ «Прикус» з оцінкою взаємного розташування зубних рядів і наявних дефектів.

Аналіз 5000 архівних амбулаторних карт пацієнтів стоматологічних поліклінік м. Харкова за 2022–2025 роки засвідчив високу потребу дорослого населення в ортопедичному лікуванні з тенденцією до її зростання у літньому віці. У групі 60–75 років потреба в ортопедичній допомозі становила 98,7% (987 на 1000 осіб), що підтверджує актуальність цього напрямку стоматології.

Отримані в ході дослідження результати узгоджуються з висновками провідних фахівців у галузі ортопедичної стоматології України, зокрема В.А. Лобунця. Дослідник ще у 2006 році здійснив масштабний аналіз у таких містах, як Одеса, Біла Церква, Дніпро, Тернопіль і Чернівці, вивчаючи потребу місцевого населення у виготовленні ортопедичних конструкцій для відновлення дефектів зубних рядів. Встановлено, що майже 91% осіб віком понад 60 років у зазначених містах мали потребу в ортопедичному стоматологічному лікуванні [7].

Висновки. За результатами ретроспективного аналізу 5000 медичних карт стоматологічних пацієнтів м. Харкова було встановлено наступне:

1. У майже всіх пацієнтів стоматологічних поліклінік міста Харкова віком 60 років і старше спостерігається повна або часткова втрата зубів, і вони потребують протезування.

2. Протезування пацієнтів похилого віку має особливості, пов'язані з необхідністю врахування численних загальносоматичних захворювань, які можуть впливати на ефективність лікування.

섹션 24.

MEDICAL SCIENCES AND PUBLIC HEALTH

3. Поширеність соматичних хвороб значно впливає на перебіг і прогноз стоматологічних патологій, що вимагає міждисциплінарного підходу до лікування із залученням терапевтів, ендокринологів, кардіологів, а також впровадження комплексного медичного моніторингу, що сприятиме підвищенню якості стоматологічної допомоги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Puturidze, S., Margvelashvili, M., Bilder, L., Kalandadze, M., & Margvelashvili, V. (2018). Relationship between general health, oral health and healthy lifestyle in elderly population (review). *Georgian medical news*, (Issue), 17–21.
- [2] *Щорічний звіт про стан здоров'я населення України та епідемічну ситуацію за 2022 рік.* (2023). <https://moz.gov.ua/>. <https://moz.gov.ua/storage/uploads/d8718889-1326-4060-a2fe-5f7e6359426f/Щорічн-звіт-про-стан-здоров'я-та-епідемічну-ситуацію-за-2022-рік.pdf>
- [3] Біда, О. В., & Біда, О. В. (2023). Характер змін стоматологічного здоров'я, обумовлених частковою втратою зубів у осіб різних вікових груп. *Scientific and Practical Journal "Stomatological Bulletin"*, 124(3), 15–22. <https://doi.org/10.35220/2078-8916-2023-49-3.3>.
- [4] Макєєв, В. Ф., & Гуньовський, Я. Р. (2022). Особливості адаптації пацієнтів до часткових знімних протезів на основі динамічного вивчення стану слизової оболонки порожнини рота в нових умовах функціонування. *Сучасна стоматологія*, 111(3-4), 33. <https://doi.org/10.33295/1992-576x-2022-3-33>.
- [5] Рябушко, Н. О. (2016). Покращення процесу адаптації до знімних конструкцій зубних протезів у хворих на ішемічну хворобу серця. *Український стоматологічний альманах*, 2(3), 62–65. <https://dental-almanac.org/index.php/journal/article/view/202>.
- [6] Богату, С. І., Рожковський, Я. В., Приступа, Б. В., & Шнайдер, С. А. (2022). Місце фітотерапії в комплексному лікуванні запальних захворювань пародонта. *Scientific and Practical Journal "Stomatological Bulletin"*, 120(3), 9–19. <https://doi.org/10.35220/2078-8916-2022-45-3.3>.
- [7] Лабунец, В. О. (2006). Основи наукового планування та організації ортопедичної допомоги на сучасному етапі розвитку. *Одеса*, 428.